

Przemiany w tradycji religijnej migrantów z Tadżykistanu w Federacji Rosyjskiej

Anna Ciełewska

Głównym celem proponowanych badań jest analiza przemian w praktykach religijnych tadżyckich imigrantów w Federacji Rosyjskiej oraz ich adaptacji do nowych warunków społecznych. Podstawowym problemem badawczym jest wpływ migracji na sferę życia religijnego oraz na rytuały cyklu życia .

W ciągu ostatnich dwudziestu lat Federacja Rosyjska stała się krajem migracji zarobkowej dla wielu osób pochodzących z byłych republik ZSRR, w dużej części z Azji Centralnej. W wyniku masowego bezrobocia oraz zubożenia większej części społeczeństwa z terenów Azji Centralnej nastąpił masowy napływ migrantów. Spośród republik Azji Centralnej Tadżykistan znajduje się w najtrudniejszej sytuacji ekonomicznej. Kraj ten zajmuje pierwsze miejsce na świecie, pod względem udziału środków przelewanych przez migrantów w PKB (47,5% PKB w 2012). Poza szeregiem problemów społecznych, obecna fala migracji z byłych centralnoazjatyckich republik ZSRR wiąże się ze zderzeniem kulturowym. Odrodzenie religijne, które nasiliło się od czasów *perestrojki*, sprzyja wzrostowi różnic światopoglądowych, kulturowych i religijnych między Muzułmanami a wyznawcami innych światopoglądów i religii. W przypadku Tadżykistanu, już od początku lat 90-tych, od czasu wojny domowej (1992-1997), zaczęli napływać do Rosji tadżyccy liderzy religii. Stopniowo diaspora się rozrastała, zaczęto budować domy modlitwy, sklepy *halal* i inne miejsca. Tadżycki język, sposób życia, jak również specyficzne praktyki kulturowe, zarówno te typowo "muzułmańskie", jak i inne niezgodne z ortodoksją muzułmańską zaczęły przenikać na grunt rosyjski. Z drugiej strony przybywający migranci zaczęli stykać się z innym światopoglądem, nie tylko rosyjskim, "europejskim", ale też z odmiennym podejściem do islamu. Cześć przybyszy zaczęła odrzucać więc swoją tradycje, uznając ją za nie dość "islamską". Niektórzy wpadli w pułapkę radykalizmu, stając się członkami grup terrorystycznych, w tym bojownikami państwa islamskiego.

Proponowane badania będą koncentrować się wokół życia religijnego migrantów z Tadżykistanu oraz tego w jaki sposób się ono transformuje w kraju przyjmującym. Drugim ważnym dla projektu zagadnieniem jest kwestia wpływu tzw. „islam migrantów” na zmiany w religijności muzułmanów w Rosji, w szczególności Tatarów i Baszkirów, ale też społeczności kaukaskich. Kwestia ta dotyczy zarówno rytuałów i obrzędów, jak i instytucji religijnych oraz społecznych stworzonych przez diasporę.

Tego typu badania mogą przyczynić się do lepszego zrozumienia procesów adaptacyjnych związanych z islamem na przykładzie migracji z Tadżykistanu do Federacji Rosyjskiej, kraju bezpośrednio graniczącego z UE. Procesy migracyjne niewątpliwie zmieniają krajobraz Rosji, a sam kraj - podobnie do wielu państw Europy Zachodniej - robi się coraz bardziej muzułmański, co jest zauważalne szczególnie w większych miastach. Wywołuje to różne nastroje, widoczne chociażby na manifestacjach nacjonalistycznych, gdzie przywoływana są hasła typu: "Nie chcemy Moskwobadu!". Inni obywatele Federacji Rosyjskiej mają bardziej wyważone opinie, jednakże zmiana społeczna jest widoczna. Oprócz przedstawicieli głównego nurtu islamu, do Rosji docierają tadżyccy uzdrowiciele, wróżbici, oraz kobiece liderki religijne (*bibi otun*).

Zaproponowany projekt badawczy może więc stać się okazją do uzupełnienia istniejącej wiedzy na temat islamu i procesów migracyjnych w Federacji Rosyjskiej, także w kontekście różnych form religijności wychodzących poza to co można nazwać "ortodoksją muzułmańską". Pozwoli to spojrzeć na "islam migrantów" z trochę innej perspektywy.